

СМИРЕНОГА РОМАНА ХИМНА О АДАМУ И ЕВИ (ПОКАЈАЊА ЛЕКАРИЈА)¹

Τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ ὁ ὕμνος ·
πρὸς · τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν
(τὸ ἰατρεῖον τῆς μετανοίας)

Προοίμιον

Σχόλασον, ψυχὴ μου, ἐν μετανοίᾳ,
ἐνώθητι Χριστῷ κατὰ γνώμην,
βοῶσα ἐν στεναγμοῖς ·
“Συγχώρησιν παράσχου μοι
τῶν δεινῶν μου πράξεων,
ἵνα λάβω παρὰ σοῦ, μόνε
Ἀγαθέ,
τὴν ἄφεσιν καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον.”

Проимион

Покајању, душо моја, предај се,
умом Христу присаједини се,
кроз уздицаје вапијући:
„Опрштење подај ми
страшних дела мојих,
да од Тебе, једини
Добротољупче, добијем
разрешење и живот вечни.“

¹ Превод дајемо према критичком издању: De Matons, José Grosdidier (1964): *Romanos le Mélode: Hymnes*, Tome I, *Sources Chrétiennes* 99, Paris: Les Éditions du Cerf, 70–93.

α`

Τῆς μακαρίας τυχεῖν ἐλπίδος δι' ἔργων προσδοκῶμεν καὶ πίστεως, ὅσος
φυλάττομεν τὰ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος διδάγματα·
διὰ τοῦτο τιμῶμεν καὶ στέργομεν τοὺς ἀγγέλους τίμιον
τῆς νηστείας κατόρθωμα,
ὃ προφήται τηρήσαντες μέτοχοι γεγονῶσι
τῶν χορῶν τῶν οὐρανίων, οἱ ἐπίγειοι,
ὅπου γε ταύτης τὴν ἐργασίαν
Χριστὸς οὐκ ἐπησχύνθη ἐκτελέσαι· ἐκὼν δὲ ἐνήστευσεν
ἡμῖν καθυπογράφων διὰ ταύτης τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

β`

Ὅτι μεγάλοι ἐν ἔργοις ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἡλίας οἱ πύρινοι πύργοι
γινώσκουμεν, ὅτι καὶ πρῶτοι ἐν προφήταις τυγχάνουσι,
πρὸς Θεὸν παρηρησίαν ἐκέκτηντο, ὅτιπερ ἐβούλοντο
προσιέναι καὶ δέεσθαι
καὶ αὐτῶ διαλέγεσθαι πρόσωπον πρὸς πρόσωπον,
ὃ ὑπάρχει θαυμαστόν τε καὶ παράδοξον.
Ὅμως καὶ οὕτως πρὸς τὴν νηστείαν
κατέφευγον σπουδαίως, διὰ ταύτης αὐτῶ προσαγόμενοι
νηστειὰ οὖν μετ' ἔργον ἀποδίδωσι ζωὴν τὴν αἰώνιον.

γ`

Ὑπὸ νηστείας ὡς ὑπὸ ξίφους οἱ δαίμονες πάντες ἐλαύνονται ὅτι
οὐ φέρουσιν οὐδ' ἐξαρκουσι πρὸς τὴν ταύτης τερπνότητα·
τροφητὴν ἀγαπῶσι καὶ μέθυσον· ἐὰν δὲ θεάσωνται
τῆς νηστείας τὸ πρόσωπον,
οὔτε στήνα ἰσχύουσι· πόρρω δὲ ἐκτρέχουσιν,
ὡς Χριστὸς ἡμᾶς διδάσκει ὁ Θεὸς ἡμῶν
λέγων· "Τὸ γένος τὸ τῶν δαιμόνων
νηστεία καὶ δεήσει ἐκνικᾶται." Διὸ δεδιδάμεθα
ὡς δίδωσι νηστεία τοῖς ἀνθρώποις ζωὴν τὴν αἰώνιον.

1

Врлине и вере ради, уздање блаженства очекујемо ми
који Господња и Спаситељева учења чувамо;
тога ради чествујемо и љубимо од ангела штовани
поста подвиг;
њега сачував, пророци земаљски
удеоничари хорова небеских постали су,
јер дело испуњавати ово
ни Христос не постиде се; од воље саврши пост (Мт. 4, 2),
а нама, тога ради, пропутив живот вечни.

2

Да велики у подвизима беху Мојсије и Илија, ти пиргови огњени²,
знамо; први међу пророцима удостојише се
пред Богом слободно говорити, јер жељаху
приблизити (Му) се и молити (Га)
и зборити са Њим лицем у Лице,
што чудесно је и непојмљиво.
Тако и посту
прибегаваху ревносно, којег ради Њему (Богу) одведени су,
стога што пост са делима (*добрим*) дарива живот вечни.

3

Од поста, као од мача, демони беже, јер
не подносе и не трпе радости;
пијаного они воле и распуснога; а ако угледају
лице поста,
остати ту не могу; далеко одбегну,
као што нас Христос, Бог наш, учи
говорећи: „Род демонски
постом се и молитвом побеђује“ (Мт. 17, 21).
Тога ради научили смо да пост људима даје живот вечни.

² И Свети Јован Златоусти, у својој *Омилији о постоу* (Ὁμιλία περὶ νηστείας) назива Мојсија и Илију „пирговима међу старозаветним пророцима“ (PG 49, 305).

δ`

Τῆς σωφροσύνης ἀγνεία μήτηρ ὑπάρχει τῆς νηστείας τὸ ἄχραντον κάλλος ·
πηγάξει δὲ φιλοσοφίαν καὶ παρέχει τὸν στέφανον ·
προξενεῖ δὲ ἡμῖν τὸν παράδεισον, τὴν πατρῶαν δίδωσιν
οἰκίαν τοῖς νηστεύουσιν,
ἦς ὁ Ἀδὰμ ἀπολίσθησεν · εἴλκυσε δὲ θάνατον,
ἀτιμάσας τῆς νηστείας τὸ ἀξίωμα ·
ταύτης γὰρ τότε καθυβρισθείσης,
Θεὸς ὁ πάντων Κτίστης καὶ Δεσπότης εὐθύς ἠγανάκτησε ·
τοῖς ταύτην δὲ τιμῶσιν ἀποδίδωσι ζωὴν τὴν αἰώνιον.

ε`

Αὐτὸς γὰρ ὡς μητρὶ φιλοστόργω, νηστείας ἐντολῇ ὁ φιλόανθρωπος
πρώην
παρέθετο ὡς διδασκάλω παραχθέντα τὸν ἄνθρωπον,
ἐν χερσὶν παραδούς τὴν ζωὴν αὐτοῦ · καὶ ἐν ταύτην ἔστερξε,
μετ` ἀγγέλων ἠυλίζετο·
ἀθετήσας δὲ εὗρετο πόνους καὶ τὸν θάνατον,
ἀκανθῶν δὲ καὶ τριβόλων τὴν τραχύτητα
καὶ ἐπιμόχθου βίου τὴν θλίψιν.
Εἰ δὲ ἐν παραδείσῳ ἡ νηστεία ωφέλιμος δείκνυται,
πόσω μᾶλλον ἐνταῦθα, ἵνα σχῶμεν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

ς`

Παντὸς μὲν ξύλου κέλευει φαγεῖν τὸν ἄνθρωπον Ἀδὰμ τὸν πρωτόπλαστον
τότε
ὁ ὕψιστος ἐν παραδείσῳ θεὸς αὐτὸν, καθὼς γέγραπται
ἀλλ' ἐνὸς ξύλου βρῶσιν ἐκώλυσε · καὶ αὐτὰ τὰ ῥήματα
τὰ τοῦ κτίστου φιλόανθρωπα ·
“Κατατρύφα γὰρ, ἔλεγε, πάντων ὧν κεχάρισμαι·
τῇ τρυφῇ γὰρ σου τῇ τούτων ἀρεσθήσομαι ·
ἐὰν φυλάξης τὴν ἐντολήν μου,

4

Лепота неоскрвљена поста јесте чистота – целомудрености мати,
што мудроточи и венац стиче;
Рај прибавља нам; онима који посте
дом Очев дарива,
од којег Адам отпаде и смрт собом повуче,
поста достојанство обешчастив;
њега ради оскврњенога,
Бог, Творац свих и Господ, разгневи се,
а онима који (*иоси*) поштују, узвраћа животом вечним.

5

Сам Човекољубац, који у почетку постави заповест поста,
као мати нежнољубећа и као Учитељ човеку створеноме
у руке живот даде; и када тако (*човек*) умили се,
са ангелима пребиваше;
но то одбацив, нађе себи болове и смрт,
трње и бодље, горчину (Пост. 3, 18)
и муку смртну живота жалоснога³.
Па ако се у Рају пост спасоносним показује,
колико ће се више (*иокази*) сада, овде, да прибавимо живот вечни.

6

Допусти Свевишњи Адаму, човеку првоствореноме, којег у Рај насели,
са свакога дрвета јести, као што је написано;
само са једнога дрвета једење забрани; ево речи тих (Пост. 1, 16–17)
Човекољубивог Створитеља:
„Замиловах веома“, рече, „све што подарио сам,

³ Читав пети икос неодољиво подсећа на један дуг период из наведене омилије *О иоси*, где Златоусти истим узвишеним епитетима и поређењем Господа са „нежнољубећом матером“ и „Учитељем највећим“ указује на аспект Божанске педагогије поста, а последице прародитељског преступања заповести о посту тумачи као појаву горчице, корова, трња и мука живота смртнога (PG 49, 307).

φυλάξω σε τρυφῶντα · διὰ τοῦτο φθορᾶς ἀνεπίδεκτον
ἢ χάρις μου φρουρεῖ σε ὡς λαμβάνοντα ζωὴν τὴν αἰώνιον.

ζ`

Ἐμῶν ῥημάτων ἀνάσχου, Ἀδάμ, καὶ πρόσχες ἀκριβῶς τῷ προστάγματι
τούτῳ · ἐνός γάρ σοι ἐκ πάντων τούτων παραγγέλλω ἀπέχεσθαι
οὐ κακοῦ μὲν τὴν φύσιν ὑπάρχοντος, ἀλλὰ σοι τὴν κάκωσιν
παραβάντι σκευάζοντος.

Ἡ οὐσία τοῦ ξύλου γὰρ ἔστι μὲν ἄχρηστος,
ἢ δὲ τούτου μετουσία σοι γενήσεται
βλάβης αἰτία · ἔχει γὰρ τοῦτο
ἀκόνην λογισμῶν ἐγκεκρυμμένην καὶ γεύσεως μάχαιραν ·
ἂν φάγης οὖν ἐκ τούτου, ἀποβάλλει τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

η`

Ἴδού πρωτόπλαστε, παραγγέλλω μὴ ἄψη ἐκ τοῦ ξύλου οὐ εἶπον σοι
ὅλως ·

ἂν ἄψη γὰρ, εὐθύς ὡς κλέπτῃς ἐκδοθήσῃς πρὸς θάνατον
οὐχ ὡς ἔχειν αὐτὸ μὴ δυνάμενος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἄπιστος
ἀποβήσῃς καὶ ἄχρηστος ·

πρὸς μικρὸν σε καὶ εὐκόλον θεῖον νόμον ἤγαγον ·
διὰ τοῦτο τὴν τῶν ἄλλων ἀφθονίαν σοι
ἐδωρησάμην, ἵν' ὅλων τούτων

ἐν ἀπολαύσει γένη καὶ θανάτου μὴ γένη ὑπεύθυνος,
ὁ κατ' εἰκόνα ἔχων καὶ κατέχων ζωὴν τὴν αἰώνιον.

θ`

Νόμον οὖν θεῖον κρατοῦντες ποτε, Ἀδάμ τε καὶ ἡ Εὐὰ ἐφύλαττον τοῦτον ·

ἐτήρει δὲ ὁρμὰς τὰς τούτων ὁ διάβολος ·

καὶ ἀπάτην σκευάζειν ἐπείγετο, καὶ ὡς ἐθεάσατο
κρυπτομένους ὡς ἔμφρονας,

προσελθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ μὲν τέως οὐκ ἐθάρρησε ·

τὴν δὲ Εὐὰν ὁ πανοῦργος θεασάμενος

παρὰ τὸ δένδρον μόνην ἐστῶσαν,

ἐντίθησιν εὐθέως διὰ ταύτης τοῖς δύο τὸ πρόσκομμα
τοῖς πρότερον λαβοῦσι διὰ χάριτος ζωὴν τὴν αἰώνιον.

насићивање твоје мило ће ми бити;
ако сачуваш заповест моју,
сачуваћу те, нежно храњеног; тога ради пропадљивости неприступан си;
благодат моја чува тебе, који прими живот вечни.

7

Речи моје, Адаме, чувај и држи тачно заповест ову,
јер од свега овога, само од једнога (*грвеша*) наређујем ти уздржање;
не због рђаве природе (*његове*), већ зато што ће се твоја (*природа*) у кварење
непослушањем развратити.
Природа дрвета штетна није;
али, са-природа његова
теби узроком повреде биће: јер има оно
скривену у себи оштрицу помисли и укус мача;
ако од њега једеш, одбациће те од живота вечног.

8

Ето, Првостворени, заповедам да дрвета се не дотичеш,
као што казах ти;
ако ли дотакнеш се, намах, као лопов, смрти бићеш предан;
не зато што имати га не можеш, већ зато што
неверан постаћеш и пропадљив.
Ка малом и лаком закону Божанском управих те;
но зато обиљем те другим
даривах; да све ти
на наслађивање буде и смрћу кажњен да не будеш
ти, који као икона, имаш живот вечни.“

9

Закон овај Божански, Адам и Ева, држећи, чуваху;
али ђаво што бејаше мотрио ревност њихову
и хитрио превару им приправити,
кад спази их мудрошћу закривене,
приближити бићу људскоме дуго не усуди се;
но, видећ Лукави Еву
крај дрвета саму,
намах кроз њу саблазан положи у њих двоје
који први, у благодати, примише живот вечни.

ι`

Ὁ πονηρὸς γὰρ πρὸς τὴν γυναῖκα ὡς φίλος καὶ συνήθης
προσέρχεται δόλω
καὶ πλάττεται καὶ προκομίζει τὴν κακοῦργον ἐρώτησιν ·
ὡς συμπάσχων αὐτῇ διαλέγεται ·
“Διὰ ποίαν πρόφασιν, ὁ Θεὸς τὸν παράδεισον
ὡς φιλῶν ὑμῖν δέδωκε, πάντων δὲ ἐκάλυψε
τῶν φυτῶν μεταλαμβάνειν ὁ φιλότιμος;
Τίνος οὖν χάριν τοῦ παραδείσου
τὴν οἴκησιν κρατεῖτε, τῆς δὲ τούτου τρυφῆς ἐστερήθητε;
Πῶς δύνασθε οὖν ἔχειν ζωὴν τὴν αἰώνιον;”

ια`

Ὑπὸ τῶν λόγων ἀπατηθεῖσα, ἡ Εὐὰ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο ταῦτα ·
“Πεπλάνησαι καὶ οὐ γινώσκεις τί προσέταξε Κύριος.
Τὸν παράδεισον ὅλον ὡς τράπεζαν παραχθεῖσι δέδωκεν
ὁ Θεὸς εἰς ἀπόλαυσιν,
ἀλλ’ ἐνός τὴν μετάληψιν μόνον διεκάλυψεν,
ἐμποδίου γενομένου τῇ ζωῇ ἡμῶν,
ὃ χρησιμεύει τοῖς ἀμφοτέροις
καὶ ἐκπαιδεύειν οἶδε τῶν καλῶν τε καὶ φαύλων τὴν εἶδησιν ·
ἐλάβωμεν γὰρ ἤδη ὡσπερ κτήσιν ζωὴν τὴν αἰώνιον.”

ιβ`

Ῥήματι οὖν θανατηφόρῳ γλυκεῖαν ὁ ἐχθρὸς συγκατέμιξε γεῦσιν,
σκεπτόμενος καὶ λέγων ταῦτα κατ’ ἰδίαν ὁ ἐχθιστος ·
“Εἰ μὴ δόλω κεράσω τὸ βούλημα, ἂν καταψηφίσωμαι
τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς λόγοις μου,
εὐθέως ὑποπτεύσει με Εὐὰ ὡς μισόθεον,
καὶ γενήσομαι πρὸς αὐτὴν ἀπαραδέκτος ·

10

И примиче се жени Нечастиви претворно, као пријатељ и ближњи
и замку плете и питање зло приноси,
те, као сажалив се, расуђује:
„Којега разлога ради Бог, који вас љуби,
Рај вам даде, а забрани вам
са дрвета свакога узимати, Он, Великодушни?
За љубав чију Рајем
као домом владате, а сласти се ове лишавате?
Па како онда имати можете живот вечни?“

11

Речима овим прелашћена, Ева му одговори:
„Вараш се и не знаш шта Господ заповеди.
Рај васцели као трпезу дао је Бог
створенима на наслађивање;
само једно (*дрво*) забрани нам,
које било би спотицање у животу нашем;
забрана ова обома корист доноси
и моћ има поучавати разликовању доброга и злого
нас створене, што већ примисмо живот вечни.“

12

Речи смртоносне са укусом слатким Непријатељ смеша,
говорећи, Најпоганији, у себи овако:
„Ако са лажима намеру не сјединим, ако у речима својим
Бога осудим,
као богомрсца осудиће одмах мене Ева,
па за њу бићу неприхватљив,

οὐδὲ γὰρ οἶδα τέως τὴν γνώμην
ταύτης · ἐὰν ἰσχύσω διαστρέψαι, ἔστιν ὅτι στέργει με ·
ἐντέχνως οὖν προσέλθω τοῖς λαβοῦσι ζωὴν τὴν αἰώνιον.”

ιγ´

Ὡς δὲ τοιαῦτα διενόηθη, ὁ ὄφεις πρὸς τὴν Εὐὰν ἔφθέγγαστο λέγων ·
“Συνήδομαι τῇ ἀφθονίᾳ τῆς τρυφῆς ἧς ἐλάβετε,
ἐπαινω τοῦ Θεοῦ τὴν ἀληθείαν, ὅτι οὐκ ἐψεύσατο
πρὸς ὑμᾶς διηγούμενος
ὡς μεγάλη ἡ δύναμις τούτου τοῦ φυτοῦ ἔστι ·
τῶν καλῶν γὰρ καὶ τῶν φαύλων γνῶσιν δίδωσι ·
μόνος Θεός δὲ διαγινώσκει
διάκρισιν τὴν πάντων · διὰ τοῦτο τὴν τούτου μετάληψιν
παρήγγειλε μὴ ἔχειν, ὃ παρέχει ζωὴν τὴν αἰώνιον.”

ιδ´

Μὴ γὰρ οἶδα ὅτι τὴν κτίσιν καλὴν ὁ Θεός ἀπειργάσατο πᾶσαν;
Ὅ πάντα οὖν καλὰ ποιήσας πῶς φυτεῦσαι ἠνείχετο
παραδείσου εἰς μέσον τὸν θάνατον; Οὐχ ὑπάρχει πρόσκομμα
τὸ φυτὸν τὸ τῆς γνώσεως ·
οὐδὲ γὰρ ἀποθνήσκετε ἐὰν τοῦτο φάγητε ·
ὡς θεοὶ δὲ διὰ τούτου νῦν γενήσεσθε
ὥσπερ ὁ Κτίστης, τοῦ διακρίνειν
καλῶν καὶ φαύλων τρόπους · διὰ τοῦτο ἐν μέσῳ προτέθειται
πάντος τοῦ παραδείσου, ὥσπερ ἔχοντα ζωὴν τὴν αἰώνιον.”

ιε´

Αὕτη οὖν ἰδοῦσα τὸ δένδρον ὡς ἔστιν εὐπρεπὲς καὶ ἐνάρετον Εὐὰ,
ἐφλέγετο καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν ταῖς ἐλπίσιν ἐπείγετο ·
λογισμοῖς ἑαυτὴν συνεκίνησεν, “Ὁ μὴνύσας, λέγουσα,
οὐκ ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ ἔστιν;
ποῖαν ἔχθραν γὰρ κέκτηται ὁ ὄφεις πρὸς τὸν Πλάσαντα;
Τὸ φυτὸν δὲ καὶ τὴ θεὰ ἔστι πάγκαλον ·

јер помисли њезине досад ни знао нисам;
но, ако ли узмогнем развратити је, можда и послуша ме –
лукаво, дакле – да приближим се онима што примише живот вечни.“

13

Када тако расуди, змија Еви обрати се говорећи:
„Радујем се силно обиљу сласти које примисте,
истину славим Божију, јер не слага (Бог)
када откри вам
колико велика је моћ дрвета овога,
стога што познање добра и зла нуди,
а Бог једини
суд над свиме зна; тога ради удела у томе
имати не даде (вам) Он, који даје живот вечни.“

14

Не знам ли ја да Бог творевину добру саврши у свему?
Он, који све добро створи, како би засадити могао
усред Раја смрт? Не, замка није
дрво познања,
нити ћете умрети ако са њега једете (Пост. 3, 4);
већ као богови, њега ради, сада постаћете (Пост. 3, 5) –
као Творац, и расуђивати о
значају добра и зла; зато оно погледу отвара се
усред Раја васцелога, јер има живот вечни.“

15

Видев дрво како је прекрасно и китњасто,
Ева распаљиваше се и с надом на кушање силно хиташе,
и у помислима саблазни се говорећи: „Овај који ово ми откри,
непријатељ Бога није;
та какву би мржњу против Творца змија имала?
Већ и на поглед дрво дивотно је,

σπεύσω πρὸς βρωσιν θεοποιΐας
καὶ ἀπολεύσω τούτου οὗ τὴν θέαν ὀρώσα μαραίνομαι,
καὶ δώσω τῷ ἀνδρὶ μου ἵνα σχῶμεν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.”

123

ις`

Nūn ἐδέξω θανατηφόρον, ᾧ τάλαινα Εὐά, καὶ ἔφαγες τούτου·
τί τρέχεις οὖν συναπολέσαι καὶ τὸν ἄνδρα τὸν ἴδιον;
Ἀκριβῶς ἑαυτὴν κατεξέτασον, εἰ ὁ προσεδόκησας
διὰ γεύσεως γέγονας,
εἰ Θεὸς εἶ ὡς ἠλπισας· γνῶθι τοῦτο πρότερον,
καὶ εἶθ' οὕτως, πρὸς τὴν γεῦσιν καὶ τὸν ἄνδρα σου,
γύναι, προτρέπου· μὴ οὖν ποιήσης
συγκτήτορα τὸν ἄνδρα ἀπολείας· τί σπεύδεις νομίζουσα
ὡς βρωσὶς σοὶ παρέσχεν ἢ τοῦ ξύλου τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.”

ιζ`

Ὅτε τῷ δένδρῳ ἐπιτερφθεῖσα ἀπώλετο – οὐ γὰρ ἀπήλαυσεν – Εὐά
ἐσπούδασε καὶ ἐπεδίδου καὶ Ἀδὰμ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ,
καὶ ὡς μέγιστον δῶρον προσφέρουσα οὕτως διεγίνετο·
πρὸς αὐτὸν δὲ ἐφθέγγετο·
“Θησαυρὸν παρετρέχομεν μέχρι νῦν, ᾧ σύζυγε,
καὶ τρυφὴν τὴν μακάριαν ἐφοβούμεθα·
νῦν ἔγνω, ἄνερ, καὶ ἐπειράθην
ὡς ἄκαιρον δειλίαν ἐκρατοῦμεν· καὶ γὰρ ἐγὼ ἔφαγον
καὶ ζῶσα σοὶ παρέστη καὶ ἀπέχω τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

ιη`

Ἐπάρχει μᾶλλον ὡς ἔχω πείραν ὁ λόγος τοῦ μηνύσαντος βέβαιος ὄντως
φαγούσα γὰρ οὐκ ἐνεκρώθη, ὡς Θεὸς προηγόρευσεν,
ἀλλὰ ζῶσα σοὶ νῦν παραγέγονα, καὶ σχηματισμὸς ἐστὶ
τοῦ Θεοῦ τὸ παράγγελμα·
εἰ γὰρ ἦν ἀληθέστατον, ἄρτι σὺ ἐθρήνεις με
ὡς θανούσαν καὶ κειμένην πρὸς τὸν θάνατον.
Δέχου οὖν, ἄνερ, καὶ κατατρώφα·
προσλάμβανε ἀξίαν διὰ τούτου τὴν θείαν καὶ ἀχραντον·
Θεὸς γενήσῃ ὥσπερ ὁ παρέχων τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον”.

хитрим жељно ка храни боготворчества
и њоме насладићу се, јер од призора који гледам у жељи сахнем,
и мужу моме даћу, да имамо живот вечни.“

16

Сада дар смртоносни примићеш, о Ево јадна, јер са њега јела си;
зашто хиташ да са собом и мужа погубиш свога?
Испитај себе помно:
да л` кушањем Бог си постала
као што понада се; знај ово најпре –
и мужа ћеш свога потом на кушање
приволети, жено; не чини
мужа удеоничарем погибије; зашто хитриш мислив
да једење са дрвета даде ти живот вечни?

17

Када, дрветом очарана, погибе – а не окористи се – Ева
хиташе и даде и Адаму плода тога
и, као да највећи дар му доноси, тако нуђаше
и њему говораше:
„Благо обилазисмо све досад, о супруже,
и сласти блажене бојасмо се;
сада знам, мужу, јер окусих –
какав страх бесмислени одржавасмо; јер, ево, ја једох
и жива ти остадох и живот вечни имам.

18

Чини се да више бојим се онога који реч истиниту откри, будући да
ја, која једох, усмрћена не бех као што Бог прорече,
већ жива сам стигла ти; и заповест је
Божија прича само;
јер да најистинитија бејаше, сада оплакивао би ме
као умрлу и у смрт положену.
Зато узми, мужу и разгали се;
прими од (*илода*) овога достојно божанство и светост;
Бог постаћеш као Онај који даје живот вечни“.

ιθ`

Ὁ μὲν οὖν ὄφιν ὡς φθάσας εἶπον, ἐγγίσει τῷ Ἀδὰμ οὐκ ἐθάρρησε τότε,
φοβούμενος μὴ διαμάρτη τῆς ἐλπίδος ἧς ἔσπευδεν,
ἀλλὰ ἄλλος ἐφάνη δεινότερος καὶ οφιοδέστερος
ὄφιν τούτου τοῦ ὄφεως.
Ὅν γὰρ ὄφιν οὐκ ἔδακεν, αὐτὴ ἐθανάτωσε ·
κολακεύουσα γὰρ τότε τὸν ἰὸν αὐτῆς
τούτῳ ἐμβάλλει, καὶ ἑαυτὴν τε
κακεῖνον ἀπορρήσει, καὶ σκευάζει ἀπάτη τῆς βρώσεως
νεκροὺς ὀφιοπλήκτους ἀπολέσαντας ζωὴν τὴν αἰώνιον.

κ`

Ὑπὸ οὖν ταύτης πολιορκεῖται Ἀδὰμ τῆς ἀπάτης ὁ δαίμονος πρῶν⁴ ·
μὴ μὲν γὰρ πληγῇ τιτρώσκει διὰ βρώσεως ἅπαντας ·
διὰ τοῦτο δὲ οὕτως ὡς ἄτακτος ἐν τοῖς πόνοις ἅπασιν
ἐπὶ γῆς κατεβέβλητο ·
πρὸς νηστείαν γὰρ σύμμετρον ὄντως καὶ ὠφέλιμον,
μὴ μεθύειν ἀκρασία, οὐκ ἠνέσχετο ·
χριστιανῶν δὲ πάντα τὰ γένη
νηστεία προσεθίζειν καὶ ἐρίζειν ἀγγέλοις ἐπείγονται,
ἐλπίζοντα ἐντεῦθεν προσλαμβάνειν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

κα`

Μεγάλη ἐστὶν ἡ νηστεία πρὸς ἣν ὁ Ἀδὰμ ἐκεκλήρωτο πρῶν ·
ἐν μόνοις γὰρ φυτοῖς ὑπῆρχεν ἡ τροφή τῷ γεννητόρι ·
ἀκρατῆς δὲ καὶ οὕτως ἐγένετο. Νῦν παντοδαπῆς ἐστι
τῶν βρωμάτων ἀπόλαυσις,
τῶν ἰχθύων τὰ ἥδιστα, ὄρνεις καὶ τετράποδα,
τῶν φυτῶν καὶ τῶν σπερμάτων τὰ ποικίλατα,
αἱ μαγγανεῖαι αἱ τῶν τρυφώντων,
τῶν τραπεζῶν ἡ χάρις ἡ κινουσα ἡμᾶς πρὸς τὴν ὄρεξιν
τὴν τῆς γαστριμαργίας, αφαιροῦσα δὲ ζωὴν τὴν αἰώνιον.

⁴ Ова реч је, изгледа, сувишна, стога што нема значења у оквиру стиховне, а ни шире целине; могућа је грешка, или „интервенција“ преписивача да би се попунила празнина. Видети: De Matons 1964: 89.

19

А змија, о којој отоич говорих, Адаму приближити се тада не усуди се,
устрашена да не погрешу у очекивању за које ревноваше;
већ змија друга, страшнија и отровнија показа се од змије оне.
Њега (*Агама*), кога змија не уједе, ова (*жена*) усмрти;
јер ласкајући мазно, отров свој
му убризгава, те себе саму
и њега уништава; и превару уготовљава
за мртве, змијом рањене, што изгубише живот вечни.

20

Преваром овом запоседну се Адам јадни;
и због једења, само рана једна рани (*љуге*) све (Рим. 5, 12),
тога ради, као непослушан, са боловима свим
на земљу одбачен би,
јер савршено и корисно, у посту прикладно
неопијање неодмереношћу не одржа;
док род сав хришћански,
држањем поста и уподобљавањем ангелима, хита
у нади да тако ће стећи живот вечни

21

Велик је пост којему с почетка Адам предназначен бејаше,
јер храна родитеља (*Агама*) од биљака беше само,
док он у пуној снази⁵ би. А сада је најразноврсније уживање у храни:
од риба најукуснијих, птица и четвороножаца,
биљака и житарица разних, и маганија⁶ раскошно зготовљених,

⁵ На овоме месту налазимо придев ἄκρατῆς који може имати двоструко значење: *слаб, немоћан* или *раскалашан, неодмерен*. Иако се, због преступа, Адаму могу приписати ове особине, чини се да ипак није тако, већ је направљена грешка у преписивању. Ми-слимо да је у питању придев ἄκρατος који, преносно, значи: *крейак, љунокрван, у љуној снази* (в. Bailly, Anatole (2000): *Dictionnaire Grec-Français*, Paris: Hachette, 65).

⁶ Ову реч нисмо превели, већ је дајемо у оригиналу, саображену правилима српске ортоепије и ортографије. Наиме, *мајанија* (μαγγανεία) је старо, веома сложено и скупоцено јело чији су главни састојци: јастог, краба, морски пас, санпјер, ромб, лист, шарпина, остриге, Јаковљева капица (*Pecten jakobaeus*), морски јеж (само репродуктивни органи), квалитетно младо поврће, зачини: тимијан, чубар, шафран, анис, комо-рач... У лексикону Суда стоји да је овај гастрономски подухват најсличнији француском јелу *бујабес* (*bouillabaisse*); сам назив – *мајанија* – евоцира компликовану кухињу састојака вештичјих препарата (De Matons 1964: 91).

κβ`

Νῦν ταῦτα λέγων, μὴ ἐρεθίσω πολλοὺς πρὸς γυμνασίαν παμφάγον, ὦ φίλοι,
μὴ δείξω δὲ τοῦ πρωτοπλάστου λιχνοτέρους ἐν βρώμασι·
τὸν γὰρ ζῆλον ἡμῶν, ὦ πιστοτάτοι, περὶ τὴν ἐγκράτειαν
τὴν μεγίστην ἐκήρυξα·
λειτουργεῖν γὰρ ἐπέγεισθε, τὴν νηστείαν στέργοντες,
ἐτησίως νῦν δεκάτας τῷ Θεῷ ἡμῶν,
ὥσπερ Ἑβραῖοι ἐκ τῶν χρημάτων
προσέφερον Κυρίῳ τὰς δεκάτας, τῷ τύπῳ σημαίνοντες
τὴν μέλλουσαν νηστείαν δι' ἧς ἔχομεν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

κγ`

Ὁ ἀριθμὸς οὖν ἐν τῇ νηστείᾳ δηλούσθω ὁ τῆς δεκατώσεως, φίλοι·
ἐπτὰ μὲν γὰρ αἱ ἑβδομάδες τῆς νηστείας ὑπάρχουσιν·
αἱ δὲ πέντε ἡμέραι ὑπόψηφοι ἐφ' ἑκάστη δαίκνυνται
ἑβδομάδι νηστεύσιμοι,
ὡς ὑπάρχειν τριακόντα πέντε ἄς νηστεύομεν,
καὶ νυχθήμερον πρὸς τούτοις τὸ τοῦ σαββάτου
τοῦ Σωτηρίου ἔχομεν πάθους·
τριακόντα ἕξ οὖν ἡμέραι πᾶσαι καὶ ἡμισυ γίνονται,
δεκάτως τῶν ἔτους, δι' ἧς κτώμεθα ζωὴν τὴν αἰώνιον.

κδ`

Σῶτερ τοῦ κόσμου, Σε προσκυνοῦντες λατρείαν λογικὴν σοὶ προσφέρομεν
(ταύτην)·
Φιλάνθρωπε καὶ Ἐλῆμων, συ τοὺς πάντας ἐλέησον·
καὶ ἐσθίωντες γὰρ καὶ νηστεύοντες, πάντες σε δοξάζομεν
τὸν τοὺς πάντας ῥυόμενον
ἐκ τῆς πλάνης οὗς ἐπλασας· σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν,

као дарова трпезе који подстичу нас на неситост
чревоугодништва, што одузети може живот вечни.

22

Сада тако говорим, не да вас многе на вежбање неумерности подстакнем,
о пријатељи;
и не да покажем како на јело лакомији сте од првостворенога;
већ о врлини нашој, о многоверни, о умерености
узвишеној појак,
јер пост држећи, жртву приносите:
године сваке – десетак – Богу нашем,
као што Јудеји од добара (*својих*)
десетак Господу приношаху (Лев. 27, 30–33); што узор је
поста предстојећег којег ради имамо живот вечни.

23

Покажимо, пријатељи, у посту десетка количину:
седам је, дакле, недеља поста;
у седмици свакој
пет је дана посних,⁷
што твори дана тридесет пет када постимо;
и к томе још дан и ноћ Суботе (*Велике*)
Страдања Спаситељевих имамо:
тридесет шест и по дана, дакле, буде
десетак годишњи, којег ради стичемо живот вечни.

24

Спаситељу света, Теби се клањамо и у духу молитву (ову) приносимо:
Човекољупче и Сажаливи, помилуј (*љуге*) све;
и једући и постећи, сви Те слаavimo –
Тебе који избављаш
од лукавога све што створи; јер Ти си Бог наш,

⁷ Слаткопојац, како видимо, овде не рачуна суботу и недељу, када је пост *ублажен* (подвукла В. М.). Ово његово збирање дословно се подудару са разматрањем Доротеја из Газе у вези са посним данима (PG 88, 1788; De Matons 1964: 92–93).

εἰ καὶ ἄνθρωπος ἐγένου, ὡς ἠθέλησας,
ἐκ τῆς Παρθένου καὶ Παναγίας
Μαρίας τῆς ἀχράντου Θεοτόκου· διὸ σοὶ προσπίπτομεν·
προσεβείαις τῆς μητρὸς σου, δός τοῖς δούλοις σου ζωὴν τὴν αἰώνιον.

* * *

који и човек постаде као што благоизволе –
од Дјеве и Свесвете
Μαριје, Богородице Пречисте; тога ради припадамо Ти;
молитвама Матере Твоје, подај рабима Твојим живот вечни.
Амин!

* * *

Πревод са старогрчког и коментари:
Весна О. Марковић
(v.hrisa@gmail.com)
Академија уметности у Новом Сагу,
Универзитет у Новом Сагу

Κοινητά литература:

- Bailly, Anatole (2000): *Dictionnaire Grec–Français*, Paris: Hachette.
- De Matons, José Grosdidier (1964): *Romanos le Mélode: Hymnes*, Tome I, *Sources Chrétiennes* 99, Paris: Les Éditions du Cerf.
- Доротеј из Газе, Св., Поуке = S. Dorotheus Archimandrita (1864): *Expositiones et Doctrinae diversae*, у Migne, J.–P. (ed.) (1864): *Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca*, Tomus LXXXVIII [= PG 88], Paris: Imprimerie Catholique, cols. 1611A–1838C.
- Јован Златоусти, Св., Омилија о њоци (Ομιλία περί νηστείας καὶ εἰς τὸν προφήτην Ἰωάν, καὶ Δανιήλ, καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας) = S. Johannes Chrysostomus (1862): *Ejusdem homilia de jejuniis et in Jonam prophetam, et Danielelem, et tres pueros, et de Pœnitentia. Homilia V*, у Migne, J.–P. (ed.) (1862): *Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca*, Tomus XLIX [= PG 49], Paris: Imprimerie Catholique, cols. 305–314.

Примљено: 4. 7. 2019.
Одобрено: 15. 8. 2019.